

STVARANJE SAMOSTALNE HRVATSKE I DOMOVINSKI RAT

Jugoslavija prije demokratskih promjena

Nakon smrti predsjednika SFRJ-a Josipa Broza Tita 1980. sve više su se povećavale razlike oko ustroja i opstanka Jugoslavije, koja se sastojala od 6 republika i dvije autonomne pokrajine. U Srbiji se širilo nezadovoljstvo Ustavom iz 1974. koji je ojačao položaj republika i pokrajina.

Godine 1987. na čelo Saveza komunista Srbije došao je Slobodan Milošević. Ubrzo je postao vođa svesrpskoga pokreta koji se zvao „Srbi na okup“. Cilj pokreta bio je stvaranje velike Srbije koja će obuhvatiti sva područja u kojima živi srpsko stanovništvo. Prema tom planu zapadna granica Srbije sezala bi duboko u teritorij Hrvatske do crte Virovitica-Pakrac-Karlovac-Ogulin--Karlobag. Od ljeta 1988. godine Milošević je organizirao masovne političke skupove po svim većim gradovima u Srbiji na kojima se zahtijevalo preuređenje Jugoslavije po mjeri Srbije. Uskoro je ukinuta autonomija Kosovu i Vojvodini. U Crnoj Gori je prevladala prosrpska politika. Srbija je svoja stajališta pokušala nametnuti i ostalim republikama. Na udaru su se najprije našle Slovenija i Hrvatska. Iz Beograda se poticalo protuhrvatsko raspoloženje Srba koji su živjeli u Hrvatskoj.

Velikosrpska politika oslanjala se na Jugoslavensku narodnu armiju (JNA), čiju je zapovjedni kadar najvećim dijelom bio srpski. Postupna preobrazba JNA u srpsku vojsku započela je prije višestranačkih izbora 1990. godine. Njen vojni vrh bio je krajnje nepovjerljiv prema demokratskim promjenama u Europi krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća. Potkraj 1988. iz temelja je promijenjen vojni ustroj JNA. Umjesto armijskih oblasti, koje su se uvelike podudarale s republičkim granicama, uvedeni su korpusi, čime je vojna moć centralizirana u Beogradu. Kako bi im potpuno oduzela obrambene sposobnosti, JNA je 1990. u vrijeme održavanja višestranačkih izbora oduzela oružje namijenjeno Teritorijalnoj obrani (TO), koja je bila u isključivoj nadležnosti republika. Hrvatskoj je oduzeto oružje kojim se moglo naoružati 200 tisuća ljudi. Sve je bilo spremno za početak rata protiv Hrvatske.

Nastanak samostalne Republike Hrvatske

Na prvim višestranačkim izborima 1990. u Hrvatskoj je pod vodstvom dr. Franje Tuđmana pobijedila *Hrvatska demokratska zajednica*. Nekoliko tjedana nakon toga trebala se u Zagrebu odigrati nogometna utakmica između Dinama i Crvene Zvezde. Nogometno nadmetanje zamijenili su sukobi domaćih i gostujućih navijača, na čiju je stranu stala i tadašnja jugoslavenska milicija. Taj događaj od 13. svibnja 1990. mnogi smatraju simboličkim početkom Domovinskog rata, unatoč tome što rat službeno još nije bio počeo.

Kratki video o neodigranoj povijesnoj utakmici Dinamo - Crvena Zvezda pogledajte na:

<https://bit.ly/4pJEX4P>

Dana **30. svibnja 1990.** utemeljen je prvi demokratski izabrani Hrvatski sabor. Tog dana slavimo **Dan državnosti**. Velikosrpski političari predvođeni Slobodanom Miloševićem htjeli su sačuvati centralistički uređenu Jugoslaviju, s ciljem da svi Srbi žive u istoj državi. Poticali su srpsko stanovništvo u Hrvatskoj na pobunu protiv novoizabrane vlasti. Nakon izbora, pod optužbom da je na djelu obnova ustaštva, u kolovozu 1990. uslijedila je i njihova pobuna, tzv. **balvan-revolucija**, podignuta u punom suglasju s Beogradom i uz logističku potporu JNA. Naziv je dobila po cestovnim barikadama, napravljenima od balvana i kamenja, koje su se pojavile u okolici Knina. Barikade su postavili srpski pobunjenici želeći odvojiti južnu od sjeverne Hrvatske. Uskoro su proglasili *SAO Krajinu* (Srpsku autonomnu oblast) koja je 1991. dobila naziv *Republika Srpska Krajina*.

Republika Hrvatska je odlučno nastavila svoj demokratski put te je 22. prosinca 1990. svečano proglasila svoj prvi demokratski Ustav. Zbog datuma donošenja neposredno pred Božić, u narodu je ostao zapamćen kao *Božićni ustav*. Ustav je postavio pravne temelje za referendum o proglašenju neovisnosti i suverenosti Republike Hrvatske. Tada je donesen i *Zakon o grbu, zastavi i himni Republike Hrvatske*.

Grb Republike Hrvatske sastoji se od štita (šahovnica) s 25 crvenih i bijelih (srebrnih) polja). Iznad štita se nalazi kruna sa pet šiljaka koja se u blagom luku spaja sa lijevom i desnom gornjom dijelom štita. U krunu je smješteno pet manjih štitova s povijesnim hrvatskim grbovima koji su poredani od lijeve na desnu stranu štita u ovom redu: najstariji poznati grb Hrvatske, grbovi Dubrovačke Republike, Dalmacije, Istre i Slavonije. Najstariji poznati grb Hrvatske sadrži u štitu na plavom polju žutu (zlatnu) šesterokraku zvijezdu s bijelim (srebrnim) mladim mjesecom. Grb Dubrovačke Republike sadrži u štitu na modrom polju dvije crvene grede. Dalmatinski grb sadrži u štitu na plavom polju tri žute (zlatne) okrunjene leopardove glave. Istarski grb sadrži u štitu na modrom polju žutu (zlatnu) kozu okrenutu u lijevo s crvenim papcima i rogovima. Slavonski grb sadrži u štitu na plavom polju dvije poprečne bijele (srebrne) grede, a između greda je crveno polje po kojem lagano stupa kuna na lijevo. U gornjem plavom polju je žuta (zlatna) šesterokraka zvijezda. Grb je obrubljen crvenom crtom.

U tijeku pregovora o razrješenju državne krize između republika tadašnje SFRJ, u svibnju 1991. proveden je **referendum o državnoj samostalnosti** Republike Hrvatske. Na referendumu je 94% glasača izjasnilo za izlazak Hrvatske iz Jugoslavije. Nakon toga je Hrvatski sabor **25. lipnja 1991.** Republiku Hrvatsku proglasio **samostalnom i suverenom državom**.

TIJEK DOMOVINSKOG RATA

Domovinski rat je naziv za obrambeni rat za neovisnost i cjelovitost Republike Hrvatske protiv agresije udruženih velikosrpskih snaga – pobunjenih Srba u Hrvatskoj, Jugoslavenske narodne armije (JNA) te Srbije i Crne Gore. Domovinskomu ratu prethodila je pobuna dijela srpskoga pučanstva u Hrvatskoj koja je izbila u kolovozu 1990. godine.

Na strategijskoj razini Domovinski rat se sastoji od tri etape. U prvoj etapi, od travnja 1991. do siječnja 1992., izvršena je agresija na Republiku Hrvatsku. Hrvatska je napadnuta iznutra zajedničkim djelovanjem srpskih pobunjenika i JNA. S vremenom je agresija prerasla u izravni i otvoreni rat Srbije i Crne Gore protiv Republike Hrvatske.

U drugoj etapi, od siječnja 1992. do svibnja 1995., došlo je do zastoja u agresiji i do razmještaja mirovnih snaga UN-a duž crta prekida vatre. Za Hrvatsku je to bilo vrijeme diplomatskih nastojanja i pregovora te strpljivog jačanja obrambenih snaga, kada je provedeno nekoliko oslobodilačkih akcije u kojima su oslobođeni manji dijelovi okupiranog teritorija RH. U trećoj etapi, u svibnju i kolovozu 1995., izvedene su vojne operacije u kojima je oslobođen najveći dio okupiranoga područja u Posavini i zapadnoj Slavoniji te na Banovini, Kordunu, u Lici i sjevernoj Dalmaciji. Preostalo okupirano područje u hrvatskome Podunavlju reintegrirano je uz pomoć prijelazne međunarodne uprave (1996. – 1998.).

PRVA ETAPA I ORGANIZIRANJE OBRANE (1991. -1992.)

SLAVONIJA I SRIJEM

U ožujku 1991. u Pakracu je izbio oružani sukob između hrvatske policije i srpskih pobunjenika, što se smatra početkom Domovinskog rata. Sukob se dogodio nakon što su pobunjeni mjesni Srbi zauzeli policijsku postaju i razoružali hrvatske policajce. Intervencijom specijalne policije oslobođena je policijska postaja, a Pakrac je vraćen u sastav Republike Hrvatske. Na Uskrs, 31. ožujka 1991. ubijen je hrvatski policajac Josip Jović, prva žrtva Domovinskog rata, te se zato taj dan naziva **Krvavi Uskrs**.

Srpski ekstremisti i teroristi počinili su stravičan pokolj u Borovu Selu 2. svibnja 1991. Iz zasjede su ubili i masakrirali 12 hrvatskih policajaca, a 21 su ranili. Zločin su počinili lokalni Srbi uz pomoć dobrovoljaca iz Srbije.

Masakr u Borovu Selu bio je početak masovne pobune srpskog stanovništva u vukovarskoj i vinkovačkoj općini. Sljedećih nekoliko tjedana, uz dnevna i noćna puškaranja, postavljaju se eksplozivne naprave po privatnoj i javnoj imovini, a civili na barikadama provode nadzor prometa. Okolna vukovarska sela s većinskim srpskim stanovništvom (Negoslavci, Bršadin, Pačetin, Trpinja, Bobota i Borovo Selo) od svibnja postaju ključne točke srpskih pobunjenika i JNA za napade na Vukovar.

Nakon što je republičke Teritorijalne obrane oduzeto kompletno naoružanje, hrvatske vlasti su pregovorima dobivale na vremenu, dok su novačili i naoružavali policijske snage, te nabavljali oružje tajnim kanalima iz inozemstva. Hrvatska je potkraj siječnja 1991. raspolagala s približno 30 tisuća komada uglavnom streljačkog i ponešto protuzračnog i protuoklopnog oružja. Hrvatske obrambene snage bile su u početku ustrojene u **Zbor narodne garde (ZNG)**. Prva brigada ZNG-a osnovana je u Zagrebu (**Tigrovi**), gdje je **28. 5. 1991.** održana i prva smotra. Taj dan obilježavamo kao **Dan oružanih snaga Republike Hrvatske**. U studenom 1991. brigade ZNG-a preimenovane su u **Hrvatsku vojsku**.

U Dalju su 1. kolovoza 1991. srpski pobunjenici su uz pomoć JNA, koja se napadom na postaju hrvatske policije po prvi put u sukobu otvoreno svrstala na srpsku stranu, napali policajce, gardiste i pripadnike

civilne zaštite u zgradi policije, tražeći njihovu predaju. Nakon gotovo desetosatne opsade postaja je zauzeta. Branitelji koji nisu ubijeni tijekom borbe okrutno su pogubljeni su nakon predaje. Prema svjedočenju očevidaca dio njih je mučen i masakriran, a dio njih je mučen i masakriran. Tisuće hrvatskih civila iz Aljmaša, Dalja i Erduta bježe pred srpskim paravojnim postrojbama u Osijek.

U obrani Hrvatske sudjelovali su ljudi iz cijele Republike Hrvatske kao i mnogobrojni Hrvati iz BiH i iseljeništva. Iako je ljudski i materijalni teret obrane podnijela cijela zemlja, oružana obrana bila je organizirana po bojištima.

Napadi na Vukovar počeli su **24. kolovoza 1991.** Grad je branilo između sedamsto i osamsto pripadnika ZNG-a i oko tisuću dragovoljaca. Branitelji su bili slabo naoružani, a najviše je nedostajalo protuoklopnog i protuzrakoplovnog naoružanja. Dostava oružja i opreme bila je otežana zbog obruča koji se postupno stezao oko grada. Nakon gotovo puna tri mjeseca opsade srpske su snage naposljetku zauzele Vukovar **18. studenoga 1991.** Na taj dan obilježavamo blagdan **Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje.** Nakon ulaska u grad srpske paravojne snage i JNA počinile su teške zločine.

Zrakoplovi JNA raketirali su **7. listopada 1991. Banske dvore**, službeno sjedište Vlade Republike Hrvatske u Zagrebu gdje je tada bila i rezidencija prvog hrvatskog predsjednika. Cilj napada bio je ubiti hrvatskog predsjednika dr. Franju Tuđmana, s namjerom potpunog uništenja hrvatskog političkog vodstva i sloma borbenog morala Hrvata. Sjednice vlade su se nakon raketiranja Banskih dvora održavale u zgradi Ine u Šubićevoj ulici u Zagrebu.

Područja izravno zahvaćena borbama

Bojišta u Domovinskom ratu: Istočno-slavonsko bojište, Zapadno-slavonsko bojište, Banovinsko bojište, Kordunsko bojište, Ličko bojište, Sjevernodalmatinsko bojište, Južnodalmatinsko bojište

DALMACIJA

Pritisci na Hrvate i njihov progon iz Knina počeli su već u proljeće 1991. Tijekom ljeta i jeseni 1991. teror i opća nesigurnost proširili su se cijelim kninskim područjem. Oružane provokacije postupno su prerasle u topničke udare po dalmatinskim gradovima.

Polovicom rujna počeli su intenzivni napadi na Zadar i Šibenik. Radi osiguranja južnog krila JNA je namjeravale prvo zauzeti Šibenik. JNA i pobunjeni Srbi iz bivše općine Knina i područja Kistanja napale su Šibenik sredinom i drugom polovicom rujna. Šibenik se uspješno obranio.

Nakon neuspjelog pokušaja zauzimanja Šibenika, JNA je sve svoje snage usmjerio na Zadar. Zadar je u to vrijeme već bio u velikom okruženju. Nakon snažnog granatiranja agresorske su snage presjekle kopnene veze Zadra s ostatkom Hrvatske, a grad je ostao bez vode i električne energije. JNA je blokirala grad također s mora, zatvorivši Zadraski kanal. U gradu su se nalazile i mnoge vojarne JNA, koje su hrvatski branitelji s vremenom blokirali i osvajali. Vrhunac agresije dogodio se 1. – 6. listopada napadima JNA s kopna, mora i zraka. Najteži dan je bio 6. listopada, koji se danas obilježava kao Dan obrane Zadra.

Paravojne srpske snage su 18. i 19. studenog uz pomoć JNA počinile masovne ratne zločine u zadarskom zaleđu, u selima **Škabrnji** i **Nadinu**. Hrvatska vojska bila je prisiljena **srušiti Maslenički most** 21. studenog **1991.** kako bi spriječila potpuno okruženje Zadra i cijele sjeverne Dalmacije.

Srpske snage predvođene ratnim zločincem Ratkom Mladićem 17. rujna 1991. okupirale su i zauzele branu **Peruću**, prijeteci njenim miniranjem i rušenjem. Iako brana nije imala vojno značenje, neprijatelj

je sustavno prijetio aktiviranjem eksploziva, čime bi došlo do potapanja naseljenih područja nizvodno od nje.

Područje južne Dalmacije, a pogotovo grada **Dubrovnik** bilo je izloženo napadima iz istočne Hercegovine, a potom i iz Crne Gore. Područje Konavala i Dubrovačkog primorja zauzele su snage JNA u listopadu 1991., a sam Dubrovnik našao se u potpunom okruženju. Neprijatelj ga je gađao s mora, iz zraka i brda iznad grada. Najteži napad na uži dio grada Dubrovnika bio je na **Blagdan sv. Nikole**, 6. prosinca te godine, kada je na povijesnu jezgru palo šesto granata.

DRUGA ETAPA (1992.- 1995.)

Otvorena agresija na Hrvatsku završila je potpisivanjem primirja između JNA i hrvatskih snaga 2. siječnja 1992. u Sarajevu. To primirje bilo je preduvjet za početak mirovnog plana UN-a u Hrvatskoj, tzv. **Vanceova plana**. Plan su prihvatile sve strane u sukobu: hrvatska vlada, jugoslavenska odnosno srbijanska vlada i vojska, a naposljetku i predstavnici mjesnih Srba, koji su se najviše opirali. Prema temeljnoj zamisli Vanceova plana, vojne snage i promatrači UN-a bili su raspoređeni u pojedine dijelove Hrvatske koje su u to vrijeme nadzirali pobunjeni Srbi te područje zapadne Slavonije koje su većim dijelom nadzirale hrvatske vlasti. **Dana 15. siječnja 1992. Republika Hrvatska je međunarodno priznata, a priznale su je sve države tadašnje Europske zajednice.**

Provedbu Vanceova plana jamčile su mirovne snage UN-a (UNPROFOR). Dolazak mirovnih snaga prorijedio je ratne sukobe i razorne napade na hrvatske gradove te uglavnom osigurao mir na svim bojištima. Međutim, ostale preuzete obveze mirovne snage nisu ispunile. Nisu zaustavile povremene dalekometne udare i granatiranja hrvatskih gradova i drugih naselja uz bojišnicu.

Budući da su se u nazočnosti mirovnih snaga osjećale sigurnima, srpske su pobunjeničke vlasti u zaštićenim područjima nastavile agresiju novim metodama. Nastavljen je masovni progon nesrpskoga pučanstva iz okupiranih krajeva, pljačka i uništavanje imovine te stvaranje etnički čistih područja.

Mirovne snage UNPROFOR-a bile su neučinkovite, a postojeće stanje išlo je na ruku pobunjenim Srbima. Stoga je Hrvatska od 1992. do 1995., uz stalna diplomatska nastojanja, povremeno poduzimala munjevite vojne operacije na okupiranim područjima.

Akcijom Maslenica početkom 1993. Masleničko Ždrilo vraćeno je u sastav hrvatske države. Izgrađen je pontonski most koji je bio pod stalnom paljbom Srba do konačnog oslobođenja cijelog zadarskog zaleđa u akciji Oluja 1995.

Neprijatelj je krajem siječnja 1993. nastavio aktivnosti u području brane **Peruće**, dovodeći teško topništvo i pješništvo u područje Babića briga i Peruće kao odmazdu za oslobađanje Maslenice, a s ciljem rušenja brane. Dana 28. siječnja 1993., u jednoj od važnijih vojnih akcija Domovinskog rata, oslobođena je hidroelektrana Peruća i taj je dan trajno zabilježen u povijesti Hrvatske elektroprivrede. U oslobođenju je sudjelovala **126. brigada HV-a Sinj**.

Oslobodilačkom akcijom 1. i 4. gardijske brigade te 163. brigade HV-a, koja je počela 22. travnja 1992., deblokirani su **Dubrovnik** i okolica, a srpskom su okupatoru naneseni veliki gubitci.

TREĆA ETAPA: ZAVRŠNE OSLOBODILAČKE AKCIJE (1995.)

U svibnju i kolovozu 1995. izvedene su vojne operacije u kojima je oslobođen najveći dio okupiranoga područja Republike Hrvatske. Vojno-redarstvenom operacijom **Bljesak** provedenom **1. i 2. svibnja 1995.** oslobođeno je više od 500 km² teritorija u **Posavini i zapadnoj Slavoniji**.

Olujom (4. – 7. kolovoza 1995.), velikom vojno-redarstvenom operacijom, Hrvatska vojska i policija oslobodile su preostala okupirana područja Republike Hrvatske koja su bila pod nadzorom pobunjenih Srba uz granicu s Bosnom i Hercegovinom. Već 5. kolovoza oslobođen je Knin, a do 7. kolovoza, kada je operacija završena, i cijelo dotad zaposjednuto područje sjeverne Dalmacije, istočne Like, Korduna i Banovine, čime je srušena Republika Srpska Krajina. **Dan pobjede i domovinske zahvalnosti te Dan hrvatskih branitelja** obilježava se **5. kolovoza**, na dan kada je oslobođen Knin, tadašnje središte i simbol srpske pobune.

Oslobođenje Knina, 5. kolovoza 1995. S desne strane predsjednika Franje Tuđmana stoji general Ante Gotovina koji je zapovijedao vojnom operacijom Oluja. S predsjednikove lijeve strane je tadašnji ministar obrane Gojko Šušak.

U operaciji je poginulo više od dvjesto pripadnika Oružanih snaga RH, a više od 1200 ranjeno. Gubici neprijatelja bili su nekoliko puta veći.

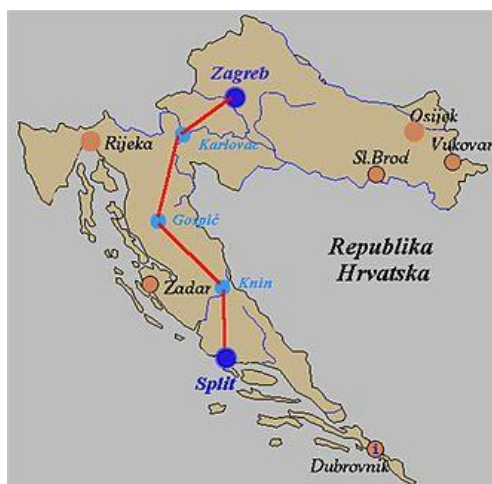
Operacijom Oluja hrvatske snage omogućile su Armiji Bosne i Hercegovine razbijanje opsade Bihaća. Time je spriječena nova humanitarna katastrofa i zločin poput masakra u Srebrenici, gdje su u srpnju 1995. pripadnici srpskih postrojbi, pod zapovjedništvom generala Ratka Mladića ubili preko 8 tisuća nenaoružanih Bošnjaka.

Pobjeda hrvatskih snaga u Oluji jedan je od najvažnijih događaja u hrvatskoj povijesti jer je njome osigurana sloboda njezinih građana i opstanak u međunarodno priznatim granicama. Za uspjeh Oluje, uz pobjedničku Hrvatsku vojsku i policiju, zaslužno je zajedništvo većine hrvatskih građana koji su se suprotstavili srpskoj agresiji, kao i uspješna državna politika, predvođena predsjednikom Franjom Tuđmanom.

Uoči Oluje hrvatskim vojnicima izdana je stroga zapovijed o zaštiti civila i civilnih, osobito vjerskih (pravoslavnih) objekata. Tijekom Oluje u javnim je medijima neprestano ponavljan poziv predsjednika dr. Franje Tuđmana građanima srpske nacionalnosti da ostanu u Hrvatskoj, jer su im na temelju Ustava i Ustavnog zakona o manjinama zajamčena sva građanska prava. Ipak, najveći je dio Srba iz tzv. Krajine, na zahtjev svog političkog i vojnog vodstva napustio Hrvatsku. Zapovijed o evakuaciji Srba iz tzv. Krajine potpisao je srpski general Mile Mrkić (4. kolovoza 1995.) te predsjednik „Krajine“ Milan Martić. Predstavnici UN-a i američki veleposlanik u Hrvatskoj Peter Galbraith potvrdili su da su srpski civili napustili područje tzv. Krajine prije dolaska Hrvatske vojske. Prema povijesnim izvorima Hrvatsku je tada napustilo oko 130 tisuća Srba.

Tijekom Oluje hrvatski vojnici nisu srušili niti jedan vjerski (pravoslavni) objekt. Međutim, nakon završetka operacije zabilježena su kriminalna djela osвете ili ubojstva iz koristoljublja nad pojedinim Srbima te paljenje napuštenih srpskih kuća. Hrvatski su sudovi protiv tih prekršitelja izrekli više

pravomoćnih presuda. U hrvatskoj su javnosti posebno poznati zločini nad građanima srpske nacionalnosti koji su nakon Oluje počinjeni u zaseocima Grubori, Varivode i Gošići, gdje je ubijena ukupno 21 osoba.

Vlak slobode je naziv za željezničku kompoziciju od 21 vagona kojom je 26. kolovoza 1995., dvadesetak dana poslije operacije Oluje, simbolično ponovno uspostavljena željeznička veza između Zagreba i Splita. Vlak je krenuo u 8.07 sati iz Zagreba, preko Knina do Splita. U tom povijesnom vlaku bili su tadašnji predsjednik Franjo Tuđman i mnogi državni dužnosnici, kao i prognanici s dotad okupiranih područja te mnogi kulturni i javni djelatnici.

Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja (1996. - 1998.)

Područje **istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema** vraćeno je Republici Hrvatskoj **mirnom reintegracijom** koja je završila **15. siječnja 1998.**

Vlak mira je naziv za željezničku kompoziciju od 21 vagona kojom se 8. lipnja 1997. tijekom mirne reintegracije istočne Slavonije, Hrvatska simbolično vratila u Vukovar, u hrvatsko Podunavlje, na svoje istočne granice. Vlak je krenuo iz Zagreba i nakon kratkog zadržavanja u Vinkovcima stigao u Vukovar. U vlaku su bili predsjednik dr. Franjo Tuđman, najviši politički dužnosnici, brojni uglednici iz javnog, kulturnog, znanstvenog i gospodarskog života Hrvatske, te oko dvije tisuće prognanih Vukovaraca.

Posljedice rata

Prema podacima iz 2009. u Domovinskom ratu na hrvatskoj je strani poginulo najmanje 12 500 osoba, od toga polovica civila, dok se 1 030 smatrali nestalima. Ranjene su 33 043 osobe, a od toga 9 816 civila. Istodobno, na okupiranom području RH smrtno je stradalo najmanje 5100 osoba, uglavnom srpske narodnosti.

Posebnu brutalnost pobunjenici i agresor iskazali su u protjerivanju i zločinima protiv civilnoga stanovništva (etničko čišćenje). Zbog toga je Hrvatska 1991. bila suočena s velikim brojem prognanika, ljudi koji su bili prisiljeni napustiti svoje domove na okupiranim područjima. Prvi progoni započeli su već u proljeće 1991. iz kninskoga područja. Izbijanjem otvorene agresije u ljetu 1991. uslijedili su masovni progoni iz hrvatskog Podunavlja, s Banovine, Korduna, iz Like i sjeverne Dalmacije. Vrhunac prognaničke krize bio je u studenome 1991. nakon pada Vukovara. Stanovništvo (uglavnom žene i djeca) napuštalo je sva područja u neposrednoj blizini bojišnice pa je na kraju 1991. u Hrvatskoj bilo 550 tisuća prognanika te još 150 000 izbjeglica iz Bosne i Hercegovine. Hrvatska vlada vodila je brigu o prognanicima sustavom socijalne skrbi, a od prosinca 1991. posredstvom Ureda za prognanike i izbjeglice.

U ratnim razaranjima u Republici Hrvatskoj uništeno je ili oštećeno 217 009 stanova, oko 120 gospodarskih objekata i 2 423 spomenika kulture, od toga je 495 sakralnih objekata (uglavnom katoličke crkve). Ukupna vrijednost ratne štete u RH procijenjena je na 37,1 milijarda američkih dolara. (Vlada RH, Državna komisija za popis i procjenu ratne štete - Ratna šteta RH, Završno izvješće, Zagreb, rujan 1999.)

Zločini nad Hrvatima izazvali su neprimjerene reakcije pojedinaca i na hrvatskoj strani. Na području pod hrvatskom vlašću u Domovinskom ratu, do početka operacije Oluja, pojedini građani srpske nacionalnosti ubijeni su u Gospiću, Osijeku, Sisku i Paulin Dvoru. Odmazde nad srpskim civilima dogodile su se na Pakračkim poljana i području Medačkog džepa, a pojedinačni slučajevi ubojstava srpskih civila zabilježeni su i na nekoliko drugih lokacija.

Da bi se izbjeglo generaliziranje, treba reći da su mnogi Srbi u Srbiji odbili mobilizaciju jer nisu htjeli ići u osvajački rat, da su se mnogi u JNA i srpsko-crnogorskim postrojbama koje su napadale Hrvatsku našli splotom različitih okolnosti, posebice zbog neinformiranosti uzrokovane snažnom medijskom, protuhrvatskom promidžbom. Mnogi među njima ponašali su se kao vojnici, a ne zločinci. Neki su čak uspjeli spasiti život Hrvatima koje su ekstremni pripadnici srpskih postrojbi namjeravali ubiti, a neki Srbi su i ubijeni pokušavajući spriječiti svoje sunarodnjake da počine zločin nad Hrvatima. Nažalost, bilo je i mnogo onih koji su u osvajački rat protiv Hrvatske krenuli zadojeni velikosrpskom idejom i mržnjom.